

Zkratky a zkratková slova

Zkratky se tvoří z prvního písmena slova (*p.* – pan, *s.* – strana) nebo slov (*n. m.* – nad mořem, *n. l.* – našeho letopočtu), charakteristické počáteční skupiny písmen (*př. Kr.* – před Kristem); první slabiky (*pod.* – podobně), více slabik (*akad. malíř* – akademický) nebo jen některé souhlásky (*mjr.* – major, *rkp.* – rukopis(ný), *mld.* – miliarda). U složených slov se spojí počáteční písmena obou částí (*čs.* – československý, *stč.* – staročeský). A to vše pokud možno tak, aby zkratka končila souhláskou.

Za takto vzniklými zkratkami se píše tečka, a pokud se zkratka skládá z více částí zakončených tečkou, oddělujeme se mezerou (~~*př. Kr.*~~)! Výjimku tvoří některé společnosti a jejich zkratky v obchodním rejstříku zaregistrované bez mezer – *s.r.o.* Náležitě psaní je totiž: *spol. s r. o.* či *s. r. o.*

Za zkratkami z prvního a posledního písmena zkracovaného výrazu tečku nepíšeme: *pi* – paní, *fce* – funkce, *fa, fy, fě* – firma, firmy, firmě. Tečku dále nepíšeme za značkami veličin, jednotek a prvků: *m* – metr, *hl* – hektolitr, *ha* – hektar, *Na* – sodík, *s* – sekunda..., ale *min/min.* – minuta, *h/h./hod.* – hodina.

Pokud věta končí zkratkou opatřenou tečkou, již za ní další tečku nepíšeme.

Akademické tituly (pozor na psaní velkých a malých písmen!)

např. prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.; PhDr. Michal Křístek, M.Phil., Ph.D.

a) před jménem: *MVDr., MUDr., JUDr., PaeDr., PhDr., Mgr., Ing., Bc., prof., doc.*

b) za jménem: *CSc., DrSc., dr. h. c., Ph.D.* (s tečkami a bez mezer!), *DiS.*

Tituly za jménem oddělujeme z obou stran čárkami stejně, jako bychom oddělili plná vyjádření: *Na konferenci vystoupil také profesor Karlík, kandidát věd, a byl zde vítaným hostem.. – Na konferenci vystoupil také prof. Karlík, CSc., a byl...* (Titul za jménem se chová jako přístavek.)

„Jednoduché“ tituly píšeme uprostřed věty s malým písmenem (*mgr., ing., bc.*): *Jednání se zúčastnil také ing. Novák.*

Atd., ap., apod., atpod. neoddělujeme čárkou, pokud není poslední slovo výčtu, které před zkratkou předchází, rozvito čárkami oddělenou větou či přístavkem např.:

K nejvýznamnějším meziválečným básníkům patřili: Hora, Nezval, Holan, Wolker, Seifert, nositel Nobelovy ceny, apod.

Iniciálové zkratky, tzn. zkratky z počátečních písmen víceslovných názvů psané velkými písmeny, píšeme bez teček: *PČR* (Parlament České republiky), *PSČ* (poštovní směrovací

číslo), *AIDS* (acquired immune deficiency syndrome), *BBC* (British Broadcasting Corporation), *FBI* (Federal Bureau of Investigation), *TIR* (transports internationaux routiers).

Zkratková slova, tzn. zkratky, které mají charakter slov, se skloňují, popř. se stávají základem dalšího odvozování. Prototypickými zkratkovými slovy jsou *Čedok* (Česká dopravní kancelář) a *Sazka* (Sázková kancelář). Lze však za ně považovat i *ČEZ* (České energetické závody) či *KRNAP* (Krkonošský národní park). Skloňování: *akcie ČEZu/Čezu, správa KRNAPu/Krnapu*.

P. S. (lat. post scriptum, „po napsání“), **P. F. / p. f.** (fr. pour féliciter, „pro štěstí“)

Co znamenají následující zkratky a značky? Při pochybnostech hledejte ve Slovníku spisovné češtiny.

- bto, cd (≠ CD), cfr., d. c. a. f., Dg., etc., FS, ft, l. c., N.B., o. c., PhMr., roz., t. m., v z.

Psaní cizích slov

1) Původní pravopis

- slova úzce odborná – mezinárodní termíny: *staccato, allegretto, thorium, watt...*
- citátová slova (obvykle celá spojení): *enfant terrible, de iure, de facto, rendez-vous, fair play*
- slova se složitější hláskovou stavbou: *interview, outsider*

2) Počeštěný pravopis

- *džem, džíp, šok, krize, hokej, fotbal...*

3) Dublety – původní i počeštěný pravopis: *jazz/džez, juice/džus, mejkap/makeup*

Psaní cizích slov podle Pravidel českého pravopisu (1993) – zavádí dublety, viz Pravopisná poznámka v Akademických PČP

- s/z**: *gymnasium/gymnázium, impuls/impulz, konkurz/konkurs, dizertace/disertace, univerzita/universita*
- ismus/izmus**: *romantizmus/romantismus, anarchizmus/anarchismus, realizmus/realismus*
- kvantita** (za neutrální se přitom považuje varianta krátká): *benzin/benzín, penicilin/penicilín, archivní/archívni, bakterie/baktérie, balkon/balkón, bonbon/bonbón, citron/citrón, milion/milión, sezona/sezóna*

Pozor mj. na:

zdvojené hlásky: interrupce, ghetto, abbé, hobby, reggae, billboard, play-off, moll, lobby, buddhismus
nesklonná jména: angažmá, klišé, ragú, plató, tabu, finále, iglú, atašé, pyrė
kvantitu: téma, schéma, extrém, panoráma, mýtus X tematický, schematický, extremistický, panoramatický, mytický
počestění: manager/manažer X management [menydzment]
t/d: doktorand X aspirant; standard, standardní X standarta
i/y: displej, dynamo, dynastie, labyrint, horizont, periskop, rytmus, mikina, bizon, ubikace, byrokrat, pyrė, sirup, symposium, syntéza, cirhóza, cirkulace, cisterciák, cyklus, cysta, cyrilice, cypřiš, cyklista, cylindr, cynik, kanystr, fytopatologie, fylogeneze, filozofie, pofidérní, tip (odhad) X typ (druh), lira (platidlo) X lyra (hudební nástroj)
předpony: <ul style="list-style-type: none"> • poly- (řec. „mnoho“): polyfunkční (monofunkční), polygamie, polyfonní, polymer • poli- (polis – řec. „město“): poliklinika, megapolis • hypo- (řec. „pod“): hypoglykémie (hyperglykémie), hypotenze; hypochondr, hypotéka • hipo- („hípos“ – řec. kůň): hipodrom, hipoterapie • dys- (řec. „něco špatného“): dysfunkce, dyslexie, dysortografie, dysfemismus (eufemismus) • dis- (lat. „roz-“): disharmonie, disproporce, distribuce